

szempontjából értékelik. A tanulmány következő része behatóan foglalkozik a skót iskolaüggyel, amely különb az angolnál és a németet is jobban értékeli: »Meglepő; hogy a skótok milyen elfogulatlanul viselkednek német dolgokkal szemben.«

A füzet tartalmából kiemeljük még a következőket. Az új francia középiskolai tantervek és utasítások, Az új német népiskolai tanítóképzés. A nemzetközi pedagógiai irodalom összefoglaló ismertetésében ezúttal a brit irodalom kerül sorra. A könyvismertetések rovatában Th. Wilhelm élesen bírálja Conrad Cigné most megjelent munkáját: *L'Enseignement en Allemagne Nationale-Socialiste*, viszont egy másik ismertető dícsérettel emlékezik meg a belgrádi német iskola vezetőjének »Zweisprachigkeit deutscher Kinder im Ausland« c. könyvéről.

4. szám. Bennszülött szakember egy-egy német és angol cikkben ismerteti *India oktatásügyének folyamatban levő újjászervezését*. Alapja a Mahatma Gandhi által 1937-ben kidolgozott »Wardha-terv«, amely a következő három követelményen épül fel: 1. Az egész indiai nép számára ingyenes, kötelező, hét évre terjedő iskoláztatás. (Eddig iskolák és tankötelezettség hiánya folytán a lakosságnak átlag csak 20%-a részesült 4–5 éves iskoláztatásban.) 2. A tanítás hangsúlyozottan anyanyelven történjék. 3. Az egész nevelés középpontjában a termelő kézimunkának valamely formája álljon (szövéss, fonás, mezőgazdaság): ez igyekezzék a gyermek származására és életkörülményeire való tekintettel a kívánatos képességeket kifejleszteni. (Ez a követelmény heves vitákat támasztott, mert az eddigi nevelés jórészt elméleti jellegű volt és könyvek útján történt.) Az újítások érdekében nagy gondot fordítanak a tanítóképzésre, úgyszintén a felnőttek oktatásának gyökeres megoldására. Ezzel remélik az általános népoktatást megjavíthatni, amif a szerző szerint az angolok 150 éven keresztül elmulasztottak. — *A faj mint a neveléstudomány alapfogalma* c. angol cikkben Alfred Baeumler szerkesztő cáfolja az e tény körül felmerült félreértéseket és kimutatni igyekszik teljes jogosultságát. — *A fajtudomány eredete az újkor európai gondolkodásában* (német): ezt a multban két különböző mozgalom indította meg, a filozófusok és természettudósok s a francia forradalom. Amazok a fajok testi különbségeire vetették a fősúlyt, velük szemben Gobineau a lelki eltérésekre irányította a közfigyelmet. — Theodor Wilhelm francia cikkben részletesen és tanulságosan fejti ki a *nemzeti-szociálista nevelés jellegzetes vonásait*. — Külföldi keretbe tartozik a chilei egyetem korszerű újjászervezéséről szóló közlemény, az angol tanítóképzés újjászervezése, Franciaország külföldi iskolái, a szófiai egyetem ötvenéves fennállása és a direkt módszernek ismertetése a braziliai nyelvtanításban. — A könyvszemléből kiemeljük a nemzetközi értelmi együttműködés által kiadott két munkát: *L'Organisation de l'Enseignement supérieur* (2 kötet 1936 és 1938, 339 és 296 l.) és *Problèmes d'Université* (1938, 429. l.). k.f.

W. Wagner: Die Standes- und Berufserziehung in der Pädagogik der Philanthropisten. Borna, 1937. R. Noske (94 l.).

E dolgozat, mely a lipcsei kereskedelmi főiskolán keletkezett, a kereskedelmi és hivatásképző iskolák ügyének fejlődésére vonatkozó fontos előz-

ményt tárgyalt: a filantropisták küzdelmét, melyet a XVIII. század végén mindinkább előtérbe lépő polgárság érdekében az életteljes hivatásbeli nevelésért folytattak. Kifejti a föltételeket, melyekből a filantropisták kiindultak és megjelöli munkájuk határait, melyek az előzményekből kimutathatók: fölvilágosodott világpolgárság és a néptől távoleső társadalmi fogalmak határozzák meg, mit cselekedjenek; egyúttal azonban egy lépéssel előbbre vannak azon az úton, mely a kézműves és polgári osztály nevelői érvényesülésére és a gazdasági erőknél az iskolaügyre irányuló behatására vezet; a neohumanizmussal szemben hangsúlyozzák a hivatásbeli élet és az iskola követelményei közti összefüggés szükségességét. A dolgot világosan és áttekinthetően tárgyalja a történeti kapcsolatokat, melyeknek szempontjából a filantropisták törekvéseit meg kell ítélni, és rövid vonásokban áttekintést ad e férfiaknak a céljairól, terveiről és nevelői intézményeiről, hogy végül a kereskedelmi oktatás ügyére gyakorolt hatásukra ráutalhasson.

Wagner dolgozata megérdemli a népiskolák figyelmét is, mert a kereskedelmi és szakiskolai ügy nem jelentéktelen népoktatásügyünkre sem, és a filantropisták törekvései különösen nagyfontosságúak voltak az egész nevelésügy fejlődésében.

gy. á.

Walter Hecker: Über die sittliche Entwicklung von Schulkindern und Frühjugendlichen. (München, 1938. E. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung.) (150 lap + 20 táblázat.)

Az 1923/24-i kritikus években létrejött és kerekaszámú 2500 mindenféle iskolafajbéli, tíz-tizenöt éves lipcei gyermekben és serdülőben végzett, az erkölcsi ítélőképességre vonatkozó vizsgálat érdekes és becses bepillantást nyújt a korai értékítélet-alkotásba. Ami még értékesebb volna, de kivihetetlen, annak vizsgálata lenne, hogy a kivizsgált kísérleti személyek erkölcsileg hogyan állják meg helyüket. Mert hiszen természetesen lehetséges, hogy erkölcsi ítélete alapján egy-egy kísérleti személy igen magas színvonalon állónak mutatkozik, az életben azonban egészen más. Efféle vizsgálat csak falvakban volna megejthető, ahol a kísérleti személyek rendszeren egész életükön át megmaradnak. Így viszont a népnek csak bizonyos rétegére vonatkozik a megállapítás. Ami azonban a szerző alkalmazta módszerrel (10 történetet bocsátott megítélés alá) elérhető volt, egyrészt igazolta, hogy az erkölcsi ítéletek száma mindinkább emelkedik a 10. életévtől a 15. ig, másrészt érdekes bepillantást engedett a korszellemnek a legkülönbözőbb szociális rétegekre gyakorolt hatásába és az ítéletek különféle érettségi fokába, a szerint, amint középiskolai vagy polgári iskolai vagy szakiskolai tanulókról volt szó. Különbségek merültek föl fiúk és leányok között is. Sokszor felvilágosító jellegűek a fejlődési görbékben világosan szemlélhetővé tett ingadozások életkorok szerint. Az erkölcsi fogalmak köréből az önbecsülés, mások tisztelete, a közösség tisztelete, a becsületesség és igazmondás fogalmaira vonatkoztak a vizsgálatok. Az egyes ítéletek elbírálása önmagukban erkölcsös, önmagukban erkölcstelen, tekintélyi és valósi motívumok alapján történt. Az ítéletek megoszlása ezek szerint a motívumok szerint nagyon változatos volt. A szerző német, tehát természetesen a maga nemzeti szocialista álláspontja alapján vonja le megállapításait. Sze-